

LBRIS

We know
books

Cătălin VRABIE

**Pierdut în
I R A N**

jurnal de călătorie

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Qazvin	15
Șiiți, sunniți, mullahi, ayatollahi... ..	18
Chador-ul.....	22
Gazor Khan.	24
Pichebon.....	31
Chay (tea).....	35
Masuleh.....	40
Ardabil.....	50
Ta'arof.....	54
Ayatollah-ul Khomeini.....	62
Kandovan	63
Zanjan	65
Takht-e Soleymān	80
Isfahan	85
Shiraz.....	111
Persepolis	117
„Așadar să răzbunăm Grecia, și să dăm foc orașului!”	119

Voices of Iran. Parastoo – despre educație	131
Yazd	136
Traditional Air Con aka Badgirs	141
Pir-e Sabz	144
Zoroastrianismul	147
Toudeshk	156
Isfahan again	164
Voices of Iran. Sara – despre modă.....	172
Teheran.....	173
Towers.....	182
Ce a dat Iranul, lumii.....	193
Lista fotografii.....	197

Luni – 29 iulie 2013

15:40

- *Trebuie să înfoliem rucsacii să nu se agațe ceva de chingile astea!*
- *Nu e nevoie, așa am mers mereu, a răspuns Vali.*
- *Da, dar e mai bine! Vă oferim noi câte un voucher - spune mai departe tipul de la check-in. Mi-ați fost profesor în facultate, măcar atât să pot face și eu pentru dumneavoastră, a continuat el, privindu-mă.*

Așa a început călătoria spre Iran pe care am făcut-o împreună cu Valentin, partener vechi de alpinism și călătorii. După trei luni de muncă pentru obținerea vizei, meritam un zâmbet de recunoștință. Da, trei luni, două pentru obținerea unei invitații vizate de autoritățile competente din Republica Islamică Iran și încă aproape o lună, necesară procesării vizei de către Ambasada Iranului la București. Mai târziu, în Iran, am aflat de la alți turiști că se poate obține viza în doar două zile în Trabzon, Turcia.

De obicei, călătoresc singur... e mai intimă apropierea de țară și de locuitorii ei când e așa. Atunci când mai ești cu cineva într-o călătorie, riști să te îndepărtezi tocmai de ceea ce urmărești să te apropii. Se formează un cerc vicios din care e greu să ieși. În cazul Iranului, printr-o coincidență, am ajuns să călătoresc cu Vali... a fost frumos, chiar dacă se abate puțin de la titlul cărții pe care mi-am propus să o scriu și de la modul în care abordez eu, de regulă, astfel de deplasări.

19:18

Sabiha Gökçen International Airport. Am zburat cu o companie low-cost spre *Teheran*, tranzitând Istanbulul. Ca și

În voiajul spre India, asta a fost cea mai ieftină soluție...un zbor cu așteptări lungi, dar un zbor ieftin. Următorul avion este la 23:05. Ce-o să facem până atunci ? O să ne plictisim. Am căutat *Samples of turkish delight* dar nu am găsit. Ar fi fost mai bun decât felia de pizza de 14 lire. Eh... Internet ioc, mâncare ioc, timp berechet; noroc cu cele câteva batoane și o banană. Citesc *Lonely Planet* încercând să descifrez câteva din tainele Iranului.

22:53

Ar fi trebuit să fim în avion, sau cel puțin să așteptăm să ne îmbarcăm, dar la decolare se anunță: „delayed”. La cât de plictisiți suntem, numai asta ne mai lipsea. Am citit cât am citit, dar... *enough is enough*.

Ei, hai că-ncepe să se strângă lumea. S-o fi anunțat ceva în turcă sau în farsi (poate și în engleză, dar n-om fi fost noi atenți).

23:15

În avion. Locul 2E; primul loc după pilot. La o companie de linie ar fi fost *Business class*, dar nefiind una de linie... am doar mai mult loc pentru picioare. Tot e bine!

Marți – 30 iulie 2013

04:04 (ora locală)

- *Welcome to Iran!* A spus funcționarul care se ocupa cu formalitățile de trecere a frontierei.
- *Thank you very much!* Am răspuns eu.

Scurt, neașteptat de scurt chiar; de regulă, trebuie completat un formular, dar aici, doar o ștampilă pe pașaport și gata.

Ne-am fi așteptat să dureze proporțional cu timpul folosit pentru viză, dar, nu! A mers repede. Luăm bagajele, schimbăm ceva bani și plecăm spre *Teheran* de unde vom căuta să ajungem mai departe spre *Qazvin*, tot astăzi. Capitala o vom vizita în ultimele zile.

04:24

Deși în *Lonely Planet* e menționat cursul de 13.600 Riali pentru un EURO (în 2008), astăzi am schimbat doar cu 32.500 Riali. Am dat 100 EURO și am luat un teanc mare de bani... de-ar fi și prețurile ca-n *Lonely Planet*... dar inflația e inflație, se vede peste tot.

Am făcut un fond comun de 1.000.000 Riali și, de-acu', ne vom pierde în Iran.

05:00

Am luat un autobuz spre *Azadi Bus Terminal* (zice-se că de aici începe aventura). Nu pare a fi scump *Teheranul*, dar să nu ne pripim să tragem concluzii. Ne-am cumpărat și o cartelă de telefon pentru a ușura comunicarea cu cei rămași acasă... habar nu avem dacă-i mai scump sau mai ieftin, deși, teoretic, ar trebui să fie mai ieftin...

06:20

Am ajuns la *Azadi* pentru autobuz, autocar sau orice altceva spre *Qazvin*, dar, până atunci, un *kebab* d'al locului (care până la urmă s-a dovedit a fi un sandwich obișnuit). Peste tot, oamenii sunt foarte prietenoși. Întrebam, așteptând să fim serviți, de autobuzul pe care trebuie să-l luăm și un tip (bucătarul, de fapt) ne-a spus că merge cu noi să ne arate stația. E, de loc, din Azerbaidjan. Oare, cum de reușesc cei din țările asiatice să fie atât de prietenoși?

06:45

Am urcat în autobuzul spre *Qazvin*... cred că are pe puțin 50-60 de ani, după cum arată. Dar e interesant. Vor fi cam 200 de km de parcurs. Nici vorbă de chitanță sau bilet pe care să scrie ora sosirii... probabil, va dura vreo trei ore.

07:00

Traversând *Teheranul*, nu poți să nu observi blocurile gri, cele mai multe fără balcon și aparent lipsite de viață¹. Pe dreapta, în sensul de mers, se văd crestele munților *Elburz*... cu vârfuri de peste 3000 m. Din loc în loc zărești, pe creste, meterezele unor cetăți, iar la poale, sate de deșert cu clădiri înălțate din lut sau rocă galbenă, specifice zonei. Urmează, probabil, multe astfel de sate. Abia aștept să mă plimb prin ele!

¹ Doar aparent, pentru că la întoarcere am petrecut câteva zile minunate în acest oraș și mi-am schimbat cu totul opiniile inițiale.

08:55

Qazvin. După un drum parcurs cu o viteză cam mare pentru cât ar fi fost normal pentru autobuzul nostru obosit... iată-ne ajunși.

09:47

Am găsit un mic hotel cochet, curat și ieftin unde vom sta pentru o noapte, pentru ca, mai apoi, să pornim spre valea *Alamut* pentru a vedea Castelele Asasinilor – recunosc faptul că numele mi se pare deopotrivă de interesant și de atractiv!

Când suntem întrebați de unde venim și le spunem că suntem din România, localnicii răspund exclamând fie „Ceaușescu!” fie „Eurovision!”... deci Eurovisionul „funcționează”... chiar și în afara Europei.

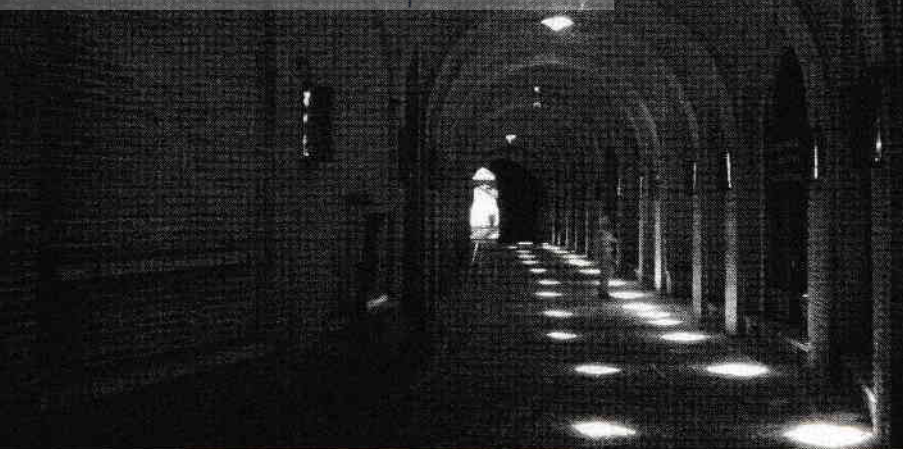
13:06

Primul obiectiv vizitat aici, în *Qazvin*: un *caravanserai* numit *Sa'd al-Saltaneh*. Trebuie menționat faptul că acest oraș se afla pe Drumul Mătășii încă de acum 2000 de ani, Drumul fiind presărat cu *caravanseraiuri* care reprezentau un adăpost, o oază în deșert, pentru caravanele de cămile. Astăzi, *Qazvin*-ul este un oraș la fel de important pentru comerț, fapt dovedit de multitudinea de bazaruri și magazine situate la tot pasul.

Multă istorie scrisă între acești pereți...

14:19

Culori fade. Numai galben pal, gri și negru. Specific deșertului, oarecum dezolant. Moscheile, cel puțin cele văzute de noi (*Nabi Shah* și *Jameh*) sunt construite ori reconstruite folosindu-se numai piatră locală, de culoarea deșertului. Am întâlnit o fată, profesoară de engleză, care ne-a explicat câte

ceva despre ceea ce vedeam. Întrebările noastre priveau, mai ales, bazarul aproape pustiu.

- *De ce e atât de puțină lume pe străzi? De ce majoritatea magazinelor din bazar sunt închise?*
- *Ieri s-a celebrat ziua funeraliilor Imamului Ali... a venit răspunsul.*

Răspuns care l-a iritat pe Vali, pentru că el voia să fotografieze forfota bazarului!

- *Astăzi totul e închis datorită evenimentului, altfel bazarul ar fi, într-adevăr, încântător... a continuat ea, care se declara îndrăgostită de bazar, spunându-ne mai departe că: *el oferă cumpărătorilor potențiali tot ceea ce aceștia își pot dori.**

14:47

Deși e foarte deranjat de faptul că nu e aglomerație (parcă nu am avea o lună de petrecut aici), Vali fotografiază tot ce vede...E un lucru bun, pentru că fotografiile reprezintă o

LIBRIS

We know
books

piedică în calea uitării. Nici eu nu-mi țin aparatul foto închis... o parte din imaginile „furate” de mine de aici se vor regăsi în paginile acestei cărți.

15:20

Peyghambarieh, numele străzii pe care se află *shrine*-ul *Imamzadeh-Ye Hossein*. Un *shrine* de regulă, reprezintă un loc sfânt în *Islam* unde se află ceea ce noi am numi moaște - rămășițele pământești ale *Imamilor* sau ale descendenților acestora, ori obiecte pe care aceștia le-au folosit în decursul vieții.

Dacă nu veneam aici, ar fi fost păcat (mă rog, nu aș fi știut ce pierd, dar, ca idee). Am descoperit, întâmplător, lăcașul, iar după ce am intrat, le-am recunoscut pe cele văzute în câteva filme produse de BBC. Pereții interiori sunt pavați cu oglinzi al căror efect de multiplicare a luminii este fenomenal. Nu știu dacă în fotografii se vede splendoarea locului. Deși, pe dinafară, clădirea nu promite mare lucru, odată intrat, n-ai mai vrea să ieși. Localnicii întâlniți pe stradă au fost cei care, văzându-ne dezorientați, ne-au indicat locul. Vorbim limbi diferite, ei, farsi, noi, engleză, dar bunăvoința lor ne ajută să ne înțelegem.

Mergând spre lăcașul acesta, am fost surprinși de o mașină care a frânat brusc lângă noi, ocupanții făcându-ne semn cu mâna să ne oprim... au coborât și ne-au rugat să facem poze cu ei. Atât, nimic mai mult. Nici măcar nu ne-au cerut să le trimitem și lor fotografiile. Nimic. Apoi au plecat, salutându-ne, încântați că ne-au cunoscut. De înțeles ne-am înțeles în universalul limbaj al semnelor. Am rămas cu un *uau* pe buze și-n priviri, uitându-ne după ei...

Șiiți, sunniți, mullahi, ayatollahi...²

- [...] nu înțeleg, explică-mi, te rog, mai pe larg, toate acestea, că unui necunoscător, i-am spus lui Mustafa, încă de la prima întâlnire în *Yazd*.
- Mai întâi, noi, iraniienii, nu suntem arabi, ci arieni. Cei mai mulți suntem musulmani *șiiți*, o ramură separată, activă și, poate, aplecată spre misticism. Arabii sunt, în majoritatea lor, *sunniți* conservatori – care formează cea mai mare parte din cei 1,6 miliarde de mahomedani ai lumii³. Totuși, cu toții împărtășim aceeași credință nestrămutată, că există un singur Dumnezeu: *Allah* (cuvânt arab pentru Dumnezeu) și că *Muhammad*, un bărbat din *Mecca* ce a trăit între anii 570-632 AD, a fost profetul lui. Cuvintele *Coranului*, rostite de el și scrise de alții în decursul multor ani după moartea lui, vin direct de la *Allah* și conțin toate cunoștințele necesare unui individ sau societății, să existe.
- Iar *mullahii* sunt preoți, cei care propovăduiesc...
- Nicidecum! Nu există preoți în religia islamică – numele religiei înseamnă "supunere", supunere la Voința Domnului.
- ???
- Imediat, ai să înțelegi! *Mullah* înseamnă „lider, conducător”, cel care conduce rugăciunea într-o moschee – un alt cuvânt arab, care

² Această discuție a fost purtată mult mai târziu, în *Yazd*, dar pentru a ajuta cititorii să înțeleagă mai bine încă de la început anumite elemente ale religiei Islamice, o redau aici.

³ Deosebirea dintre aceste ramuri e întrucâtva asemănătoare cu aceea dintre protestanți și catolici și luptele dintre ele au fost, de-a lungul vremurilor, la fel de sălbatice.

înseamnă loc de întâlnire, ceea ce și este de fapt: un loc unde se întâlnesc oamenii, să fie limpede⁴. Oricine poate fi *mullah* dacă e bărbat și e mahomedan. Nu există cler în rândul mahomedanilor, de nici un fel. Nu stă nimeni între Dumnezeu și tine, asta-i una dintre frumusețile acestei credințe – dar nu și pentru noi, *șiiți*. Noi credem că, după Profet, pământul trebuie condus de un conducător de origine semi-divină, infailibil, sfânt – *Imamul*, care e un fel de intermediar între oameni și divinitate. Și asta este ideea de la care a pornit marea scindare dintre *sunniți* și *șiiți*, iar războaiele au fost foarte sângeroase. Pe când *sunniții* cred în conducerea colectivă, noi acceptăm autoritatea unui *Imam*.

- Cine îl alege pe cel care va fi *Imam*?
- Asta a fost toată problema. Când a murit Muhammad – că veni vorba, el n-a pretins niciodată că, deși ultimul dintre profeți nu a fost altceva decât un muritor – n-a lăsat nici fiu și nici n-a numit un succesor, un *calif*. *Șiiții* credeau că toată conducerea trebuie să rămână în familia Profetului și deci, *calif* putea fi doar Ali (care a și dat numele acestei ramuri a Islamului – *Șiat Ali* adică, partizani ai lui Ali), vărul și ginerele său, care se căsătorise cu Fatima, fiica lui favorită. Dar *sunniții* ortodocși, urmând o tradiție istorică tribală, care se mai aplică chiar și astăzi, cred că un conducător poate fi ales doar de colectivitate. Ei s-au dovedit mai puternici, așa că primii trei *califi* au fost aleși, doi au fost uciși de alți *sunniți* și apoi, în cele din urmă, spre mulțumirea noastră, Ali a devenit *calif* – și astfel, primul *Imam*, de origine semi-divină, inspirat de divinitate. Ali a rezistat cinci ani, apoi a fost ucis – fiind astfel considerat martir. Cel mai în vârstă fiu al lui a devenit *Imam*, apoi a fost înlăturat de un uzurpator *sunnit*. Cel de-al doilea fiu, prea-respectatul Hussein, la douăzeci și cinci de ani a ridicat o armată împotriva uzurpatorului, dar a fost măcelărit – din nou se spune „martiriu” – împreună cu toți oamenii lui, inclusiv cei doi fii mai mici ai fratelui său, propriul său fiu de cinci ani și un sugar. Asta s-a întâmplat în a zecea zi a *Muhraramului*, anul șaizeci și unu după numărătoarea noastră⁵. În această zi încă se mai comemorează martiriul lui Hussein și este considerată ca fiind cea mai sfântă zi.
- Asta este ziua în care se fac procesiuni, se practică autoflagelarea și în care credincioșii se chinuiesc?
- Da. *Reza Shah* a interzis obiceiul, dar *șiismul* este o religie pătimașă

⁴ [...] nu o biserică.

⁵ Este vorba de anul 650 AD.

care are nevoie de exteriorizări ale suferinței și durerii. Așa că ideea martiriului este adânc înrădăcinată la noi, ca și revolta împotriva uzurpatorilor. Pentru noi, *șiiții*, *mullahul* este singurul care poate interpreta cuvintele lui Allah, ceea ce îi dă o putere uriașă. El este conducătorul, tălmăcitorul, legiuitorul, judecătorul, și cei mai mari dintre *mullahi* sunt *ayatollahii* (iarăși cuvânt arab, *ayat'Allah* înseamnă „ogîndirea lui Allah”). Acesta este un titlu specific numai *șiiților* și acordat prin consens și recunoaștere populară de comunitatea din jurul unei moschei, deci un titlu acordat unui *mullah* care prezintă acele caracteristici atât de căutate și admirate de *șiiți*: pietate, sărăcie, învățătură – dar numai a cărților sfinte, *Coranul* și *Suna* – și spirit de conducere. În mod deosebit, acesta din urmă. În rândul mahomedanilor nu se face deosebire între religie și politică, nu se poate concepe așa ceva, iar *mullahii* *șiiți* din Iran au fost, de la bun început, străjeri fanatici ai *Coranului* și *Sunei*, lideri fanatici și, ori de câte ori a fost nevoie, luptători neabătuți.

- Iar *Khomeini* este Marele Ayatollah.
- Da, deși acum este *Khamenei*. *Imami* sunt și ei, dar acest titlu le este oferit din respect, ei nefiind de fapt descendenți din familia Profetului... ultimul dintre *Imami* a fost Mahdi, născut în 868 și care, în final, s-a ascuns de vederea lumii, el fiind nemuritor. Allah a făgăduit că va reapărea într-o zi ca să conducă o lume perfectă.

19:57

Am pornit în căutarea unor delicatese iraniene. Am uitat să spun că în luna sfântă, 8 iulie – 8 august în cazul anului 2013, în lumea islamică are loc *Ramadanul*, când nici un drept-credincios nu poate mânca sau bea, de la răsăritul soarelui până la apus. În Turcia, de pildă, turiștii nu sunt obligați să respecte aceasta regulă... dar aici e mai bine să nu mănânci în public, un astfel de gest fiind considerat ofensator. Nici restaurantele nu-s deschise. Vali, care numai cu ochii după mâncare stă, a reușit să ochească unul în care se servește kebab. Bune ele batoanele de ciocolată, dar, totuși, doar cu ele, slăbesc văzând cu ochii, cum am pățit în India.